

Til Energi- og miljøkomiteen

15. februar 2021

Innspill til Meld. St. 13 Klimaplan 2021-2030

Vi viser til komitebehandlingen av meldingen og muligheten for å komme med innspill.

Norsk Friluftsliv er paraplyorganisasjon for 18 friluftslivsorganisasjoner, og vår oppgave er å ivareta friluftslivets interesser, herunder naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet. Mer grunnleggende er naturen forutsetningen for vår egen eksistens. Hvordan vi forvalter naturen er derfor helt avgjørende for å kunne løse klimaproblemene. Klimaplanen må derfor omhandle hele livsgrunnlaget og måten vi lever på. Vårt innspill fokuserer hovedsakelig på koblingen mellom klima og natur.

1. Behov for sterkere kobling mellom klima og bevaring av natur

På samme måte som Klimapanelet understreker behovet for å stabilisere klimaet, understreker Naturpanelet behovet for å stanse tap av biologisk mangfold og økosystemtjenester. Klimaplanen løfter frem flere viktige tiltak, blant annet økt pris på CO₂-utslipp, men Norsk Friluftsliv mener klimaplanen også må svare på hovedbudskapet til Naturpanelet og sørge for at naturen forvaltes på en bærekraftig måte.

Norsk Friluftsliv har, i tillegg til en rekke forskningsmiljøer og natur- og friluftslivsorganisasjoner, etterlyst en helhetlig natur- og klimaplan, som ser tiltakene for klima og bevaring av biologisk mangfold i sammenheng. Ivaretagelse av natur, restaurering av økosystemer og stans i videre naturødeleggelser, er den mest effektive og billigste løsningen for å lagre og øke opptaket av karbon. I tillegg har økosystemer viktige flomdempende evner. En slik plan må også omfatte samfunnets energibehov, og prioritere de tiltakene som både er positive for klimaet og naturmangfoldet. I den sammenheng er det viktig å merke seg at tiltak som er vinn-vinn for klima og natur, også er lønnsomme for samfunnet, jf. *World Economic Forum* (WEF) i fjorårets *Global Risks Report*¹ og Naturpanelets estimat på hva tap av naturmangfold og økosystemtjenester koster verden².

Dette viser at behovet for en helhetlig natur- og klimaplan er overhengende, men i stedet får vi blant annet en klimaplan 2021-2030, en stortingsmelding om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser³ og en strategi for sirkulær økonomi⁴. Dette viser at vi har en altfor sterkt sektorisert og fragmentert forvaltning med utallige handlingsplaner og stortingsmeldinger, som vanskeliggjør helhetlige avveininger og prioriteringer mellom motstridende politiske mål.

2. Klimatiltak med negative konsekvenser for natur og miljø

2.1 Energi- og ressurseffektiv elektrifisering

Den ønskede elektrifiseringen av samfunnet kan potensielt basere seg på prosjekter som kan medføre store irreversible inngrep i natur. Foruten tap av biologisk mangfold og ødeleggelse av viktige friluftslivsområder, vil dette kunne føre til ødeleggelser av naturlige karbonlager og utslipp av klimagasser. Erfaringene fra vindkraftutbygging og store statlige veiprosjekter viser at vi mangler gode karbonregnskap for slike utbygginger.

Klimaplanen peker på et stort potensial for å redusere klimagassutslipp innenfor transport. Tiltakene bygger i stor grad på etablerte mål om innfasing av nullutslippskjøretøy, men dette kan ikke legitimere fortsatt vekst i trafikken. Det suverent beste for klima og naturen, er storstilt satsing på gange, sykkel og kollektivtransport, samt god arealplanlegging som minimerer transportbehovet.

¹ [World Economic Forum \(2020\). The global risks report 2020](#)

² [Naturpanelets rapport om tap av biologisk mangfold](#)

³ [Stortingsmeldingen om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser](#)

⁴ [Regjeringens strategi for sirkulær økonomi](#)

Den Norske Turistforening har tatt initiativ til et 10-årig nasjonalt samarbeid om Grønn tur (2017-2027). Grønn tur har som mål å utvikle et helhetlig og «sømløst» nett av bærekraftige reise- og turmuligheter, innkvartering, transporttilbud, utstyr og informasjon for reiser i Norge både i fritiden og i dagliglivet. Grønn tur vil gi stor miljømessig og samfunnsmessig gevinst og være i tråd med flere av FNs bærekraftsmål. Norsk Friluftsliv støtter DNT, som ber regjeringen:

- Bidra til samarbeidsprosjektet Grønn Tur som et virkemiddel for å realisere Klimaplan 2021-2030 pkt 1.2.1 «Enklare for folk å reise klimavenleg».
- Syklistens Landsforbunds prosjekt SykkelNorge vil også bidra i samme retning.

Det er et betydelig potensial i spare- og energieffektiviseringstiltak i norske husholdninger og eksisterende bygningsmasse⁵. Klimaplanen presenterer ingen konkrete tiltak for å hente ut dette potensialet, og Stortingets mål om å spare 10 TWh innen 2030. Det må derfor på plass virkemidler som realiserer dette potensialet, herunder rehabilitering og gjenbruk framfor nybygg⁶, og videre nedbygging av norsk natur.

2.2. Utvinning av begrensede metall- og mineralressurser

Norsk Friluftsliv mener overgangen til el-motorer og batterier fri for sjeldne mineraler og jordarter er avgjørende for å nå FNs bærekraftsmål nr. 7 Rein energi til alle. Men veien frem til denne teknologiske utviklingen er lang. Vi er derfor kritiske til at klimaplanen ikke retter større oppmerksomhet mot det enorme behovet for metall- og mineralressurser som må utvinnes før man kan ta i bruk ny grønn teknologi. Dette er ikke-fornybare-ressurser som allerede er svært begrenset i verdenssammenheng, og hvor utvinningen flere steder går på bekostning av natur, friluftsliv og sosiale og miljømessige forhold.

2.3 Bruk av biodrivstoff

Klimaplanen forutsetter en omfattende bruk av biodrivstoff innen transportsektoren, men også til mange andre formål i samfunnet, både som energi og som råstoff. Denne bruken reiser store spørsmål innen miljø og bærekraft som klimaplanen ikke belyser tilstrekkelig, særlig hvor mye biomasse som kan høstes på bærekraftig vis. NINA påpeker at bruk av slik biodrivstoff kan ha store effekter på karbonlagrene og næringsstoffene i skog⁷. NINA viser til at man behøver detaljert kunnskap om karbonlagringseffekten av endret skogbrukspraksis med formål om biodrivstoff (Kyrkjeide et al, 2020).

2.4 Klimatiltak innenfor jord- og skogbrukssektoren

Klimaplanen foreslår tiltak innenfor sektoren skog og annen arealbruk som er i tråd med anbefalingene fra FNs klimapanel, og inkluderer tiltak som blant annet økt tetthet av treplanting, gjødsling av skog og utvidet skogsareal. NINA påpeker at dette kan få konsekvenser for karbonbeholdningen i berørte økosystemer⁸. For å oppsummere de mulige konsekvensene innenfor skogbrukssektoren referer vi til rapporten fra NINA (Kyrkjeide et al, 2020, s. 32-33):

Tett planting av trær fører til mindre bakkevegetasjon, som bidrar til opptak og lagring av karbon. Tett beplantning går også hardt utover biologisk mangfold. Klimaendringene vil dessuten gi flere skadedyr og soppangrep og hyppigere stormer, og skadeomfanget øker i skog hvor trærne står tett. I Sverige er det foreslått å øke mangfold i skog, og det frarådes blant annet monokulturer med høy tetthet av trær, som rasktvoksende sitkagran (Picea sitchensis).

Gjødsling av skog kan også påvirke miljøet negativt gjennom økt forurensing og eutrofiering, lavere mangfold av sopp og planter, endring i mikrobiell biota og endring i nivået av karbonutslipp. Nitrogenforsøling øker utslippene av N₂O, som gir 300 ganger så høy drivhuseffekt som CO₂, og er stikk i strid med forpliktelsene rettet mot reduksjon av NO_x-gasser. Effekten på naturmangfold vil være størst i miljøer tilpasset næringsfattige forhold, og potensialet for lekkasje av gjødsel til slike naturtyper bør utredes grundig. Videre kan nitrogen redusere motstandsdyktigheten av trær mot tørke og sykdomsutbrudd.

⁵ <https://forskersonen.no/energi-kronikk-meninger/hvorfor-vinner-vindkraft-nar-det-er-store-mengder-energi-a-hente-i-byggene-vare/1337765>

⁶ <https://www.sintef.no/siste-nytt/2020/norge-bor-satse-pa-rehabilitering-framfor-nybygg/>

⁷ <https://brage.nina.no/nina-xmliui/handle/11250/2655580>

⁸ <https://brage.nina.no/nina-xmliui/handle/11250/2655580>

Skogplanting kan ha negative effekter på biologisk mangfold, særlig dersom semi-naturlige naturtyper blir berørt. Dette er viktige områder for bevaring av konkurransesvake planter som krever åpne habitater, og dyrene som lever av og på disse. Som følge av gjengroing er dette naturtyper som allerede er i sterk tilbakegang, men hvor potensialet for karbonfangst allerede er høyt.

Det er derfor ikke opplagt hvilke tiltak i skog som er de beste for klimaet. Her er det viktig å ha kunnskapsbasert forvaltning av skogen og det må tas nødvendige hensyn til klima, biologisk mangfold og friluftsliv.

3. Behov for å styrke arealforvaltningen

Mange av arealinngrepene i Norge er resultat av kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven og kommunale dispensasjonsvedtak. Det forekommer også store arealinngrep tilknyttet vind- og vannkraftutbygging og større samferdselsprosjekter, der statlig plan benyttes.

I kapittel fire peker Klimaplanen på at regjeringen vil arbeide for at kommuner, fylkeskommuner og statlig etater skal kunne ta bærekraftige arealbeslutninger basert på oppdatert kunnskapsgrunnlag, få god veiledning og gode verktøy. Den sier også at hensynet til karbonrike areal inngår i begrunnelsesgrunnlaget for statlige samferdselsprosjekt, i konsesjonsbehandling for energianlegg og i planlegging etter plan- og bygningsloven.

Norsk Friluftsliv mener klimaplanen her løfter frem et avgjørende satsingsområde. Samtidig opplever vi stadige endringer i lover og forskrifter, som gjør det enklere å bygge ned natur. Endringene begrunnes i hovedsak med ønske om å styrke det kommunale selvstyret, noe som i seg selv høres positivt ut. Men ifølge en rekke forskningsrapporter og undersøkelser står det dårlig til med kommunenes kompetanse og kapasitet innenfor natur, friluftsliv, plan og lovverk. En evaluering av plan- og bygningsloven (EVAPLAN 2008), viser at kommuner i alt for liten grad ivaretar klimahensyn, vern av landskap og kulturmiljøer. En utredning fra Telemarkforskning påpeker en generell trend hvor små kommuner (under 3000 innbyggere) har begrenset kapasitet og kompetanse for å ivareta viktige områder som samfunnsplanlegging, arealplanlegging, byggesaksforvaltning, miljøvern og næringsutvikling⁹. I tillegg mangler vi systemer for å måle om hver enkelt kommune når målene vi setter for klimagassutslipp og bevaring av naturmangfold.

Desto mer bekymringsverdig er det at manglende ivaretagelse av nasjonale interesser i kommunene, i mindre grad overprøves av statsforvalterens innsigelsesordning. Riksrevisjonen mener at innstramningen av innsigelsespraksis kan føre til at de nasjonale målene som innsigelsesordningen skal ivareta, ikke blir fulgt opp godt nok¹⁰.

Norsk Friluftsliv mener klimaplanen må styrke arealplanleggingen i kommunene, herunder:

- La hensynet til natur veie vesentlig tyngre i alle typer saker enn i dag. I dag er det altfor lett å prioritere andre interesser på bekostning av natur. Noe av problemet er at natur oppfattes som et gratis gode som vi kostnadsfritt kan forsyne oss av, og at det fortsatt er nok å ta av. Det er helt avgjørende at vi går bort fra denne tankegangen.
- Ha et lovverk som sikrer hensynet til naturgrunnlaget. Lovverket må derfor strammes inn av hensyn til naturen og ikke liberaliseres, slik det gjøres i dag. I de siste årene har vi sett en systematisk gjennomgang av og endring i lover, forskrifter, veileder og rundskriv, for å gjøre det lettere å bygge ned til ulike formål på bekostning av natur.
- Sikre tilstrekkelig natur- og planfaglig kompetanse og kapasitet i kommuneadministrasjonene gjennom øremerkede midler.

⁹ [Rapport Telemarkforskning om små kommuner](#)

¹⁰ [Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker](#)

- Utvikle og innføre nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, så vi vet hva vi har og hva vi eventuelt mister slik at vi kan bli arealnøytrale – til det trengs blant annet mer kartlegging av natur, kunnskaper om natur og om sammenhenger i natur.

4. Klimaeffekt med mindre forbruk

Økonomisk vekst i form av økt forbruk har bidratt til velferd for mange, men har også vært en sentral driver for de klimaproblemene vi nå står overfor. *Circularity Gap Report Norway* viser at Norge har et av de høyeste forbrukene i verden. Dersom hele jordens befolkning skulle levd som nordmenn, hadde vi trengt 3,5 jordkloder¹¹. Samme rapport viser at av alle ressurser som forbrukes her i landet, blir over 97 prosent ikke sirkulert tilbake i økonomien. Mye tyder på at vi har et behov for å revitalisere betydningen av velferd og gode liv, og samtidig være åpne for at lavere vekst og mindre forbruk kan være berikende for våre liv, og ikke begrensende. Her kan friluftslivet spille en svært sentral rolle.

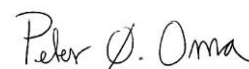
Det er derfor avgjørende å se klimaplanen i sammenheng med vårt forbruk og den lineære norske økonomien. Når Norges sirkularitet er 2,4 prosent¹², ligger en del av løsningen å øke sirkulariteten betraktelig, men også prioritere strategier som reduserer vårt materialforbruk.

Norsk Friluftsliv mener en mer ressurseffektiv økonomi, der vi bruker ting lengre, reparerer og gjenbraker, bør være et langt mer sentralt tiltak i klimaplanen, og ikke som en egen strategi.

Med vennlig hilsen

Bente Lier
generalsekretær

Peter Øygard Oma
friluftsfaglig rådgiver

---

¹¹ [The circularity gap report](#)

¹² [The circularity gap report](#)